

FDL, FNM a pediatriká radiologie

Stanislav Tůma

S 2. lékařskou fakultou Univerzity Karlovy v Praze jsem spojen po celý svůj praktický život – od studia Fakulty dětského lékařství v roce 1953 po odchod do důchodu z Motola v roce 1999, případně i jako pacient v poslední době. Vzpomínám a chci připomenout několik osobností, bez nichž bychom dnes neslavili. Ačkoli šlo často o kontroverzní osobnosti, jejichž povahy se diametrálně lišily, zaujaly mě svou urputností při prosazování svých názorů a přispěly k vývoji obou institucí a medicíny vůbec.

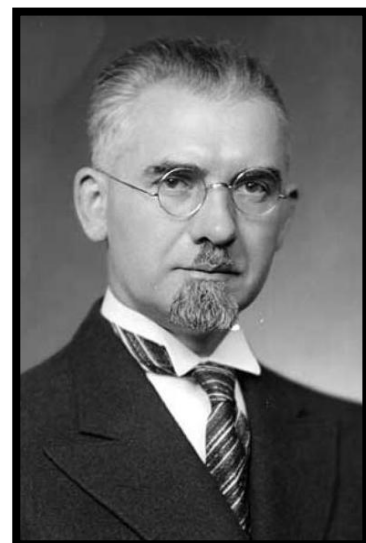

Do Motola jsem nastoupil

1. října 1970. Na snímku jsem zachycen s kolegou **Tomášem Paulem**, jak přicházíme k budoucímu hlavnímu jižnímu vchodu do budovy desetipatrového mrakodrapu dětské nemocnice, který bude jako hlavní vchod sloužit ještě dobrých dvacet let. Naším úkolem bylo převézt a uvést do provozu přístroje Speciálního pracoviště pediatriké kardiologie a kardiochirurgie (SPPKK) vedené docentem

Milanem Šamánkem z II. Dětské kliniky FDL UK. Šlo o základ současného Pediatrikého kardiocentra, vedeného nyní profesorem **Jenem Janouškem**, které mělo jako první z nových oddělení sloužit i existující části nemocnice pro dospělé. Úkol jsme splnili. Přesně 9. 11. 1970 ve večerních hodinách předváděla Československá televize paní **Irenu Svobodovou**, manželku prezidenta republiky **Ludvíka Svobody**, v přímém přenosu z katetrizačního sálu, jak otevírá provoz nemocnice sledováním pohybu živého kapra zachyceného rentgenovou skiaskopií na televizních monitorech ve dvou projekcích současně. Šlo o senzaci, do té doby v domácích televizích nevídanou.

S **Rudolfem Jedličkou**, evidentně prvním českým pediatrikým radiologem, jsem se v životě pochopitelně nesetkal. Důležité však pro mne bylo setkání s elegantním důstojným profesorem **Stanislavem Mentlem**, o němž jsem se mimo jiné dozvěděl, že jako 5. ministr zdravotnictví ČSR, úřadující nejkratší dobu několika týdnů na konci První republiky, stačil v Norsku za 10 milionů

předválečných korun československých koupit dřevěnou vojenskou chirurgickou nemocnici a včas ji dopravit do Čech pro plánovanou výstavbu budoucí fakultní nemocnice. Od 20. let ji plánovali prozíraví magistrátní úředníci založit na západním okraji Prahy. Jeho osobní odvaha nebyla později uznávána, on však v české medicíně a antropologii dokázal i po válce přesvědčivě pracovat.

Scenarium co mital xPrasšly!
 Nechtela byt se dovdo
 kdy kdo murel v a kole v

Prof. MUDr. Slavoj Věšín Dr. Sc.
 120 00 Praha 2 - Nové Město
 Rašínovo nám. 74 - Tel. 29 92 12

V Praze, dne 24.1.1993

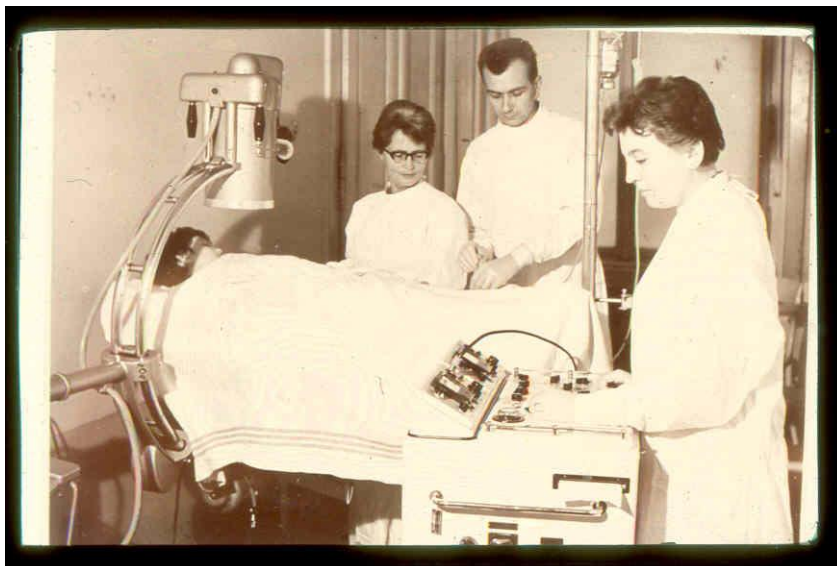
Milý pane docente,

děkuji Vám za přátelské pozvání k návštěvě svého bývalého oddělení v motolské nemocnici. Je to už 27 let, co jsem je opustil. Staří učitelé žijí jen ve vzpomínkách svých žáků. Obávám se, že mnozí mě už ani neznají. Přesto Vaše pozvání přijímám.

Nemocnice byla za Protektorátu Čechy a Morava postavena a v roce 1943 otevřena jako Městská nemocnice v Motole. Jednotlivá oddělení vedli přednostové českých univerzitních klinik ze Všeobecné nemocnice u Karlova náměstí, které musili opustit po uzavření české výuky na Karlově univerzitě. Při výstavbě a poté dlouhá léta i po válce hrál zásadní roli tehdejší docent interny, později habilitovaný rentgenolog **Slavoj Věšín**, první přednosta rentgenového oddělení. V únoru roku 1993, v předvečer jeho devadesátých narozenin, jsem měl spolu s dalšími kolegy příležitost jej osobně přivítat v Motole v jeho původní, tehdy ještě nezbourané pracovně a jeho nezdolnou stále aktivní činnost a životnost společně oslavit. Tento obávaný examinátor rentgenologů v IPVZ se zapsal do paměti mimo jiné spoluprací s pozdější motolskou profesorkou patologie **Dagmar Benešovou** na průkazu anomálie odstupu a průběhu podklíčkové tepny zvanou *lusus naturae*.

Z osob, s nimiž jsem se setkal a považuji je za pilíře naší „praehistorické“ pediatrie radiologie, tedy před vznikem FDL UK a FNM, ale které se o její pozdější věhlas zasloužily, si alespoň stručně dovoluji jmenovat **Josefa Švejcara**, který jako medik neváhal provázet počátkem dvacátých let profesora **Jiřího Brdlíka** do Bratislavy zakládat lékařskou fakultu nové univerzity a její pediatrii kliniku. Švejcar byl na Komenského univerzitě promován. Jednou si povzdechl, že je sice profesorem Karlovy univerzity, ale není jejím doktorem. Děkan 2. lékařské fakulty Karlovy univerzity a v té době její prorektor Josef Koutecký reagoval a profesora Švejcara k jeho devadesátým narozeninám slavnostně v Karolinu Čestným doktorem *Doctor honoris causa*, jmenoval. Ke Švejcarovým zásluhám o pediatrii

radiologii se sluší připomenout, že s kolegou **Dreschuhem** z moravských Oslavan tehdy v Bratislavě provedli u dětí první kontrastní vyšetření – vylučovací urografii a bronchografii. Podobně je třeba vzpomenout **Ivana Hečku a Oto Vychytila**, dodnes citované autory diagnosticky platné úzké cévní stopky v mediastinu u transpozice velkých cév. Z „novodobých“ postav nelze vynechat pediatrické kardiology **Hanu Padovcovou a Milana Šamánka** a historii jejich dosud žijoucího motolského Pediatrického kardiocentra.

Při řešení téměř katastrofické poválečné situace s vysokou kojeneckou úmrtností při obecném nedostatku lékařů je třeba připomenout zásluhy ředitelky odboru Matka – dítě na Ministerstvu zdravotnictví **Zdenky Nedvědové-Nejedlé** a **Josefa Houšťka**. Jeho součástí bylo i založení Fakulty dětského lékařství a Dětské fakultní nemocnice. Třetí ředitelka DFN **Věra Kazimourová** se organizačně připojila k úspěchu příprav, reorganizace klinik a pracovišť fakulty a jejich přemístění do vznikající nové dětské nemocnice v Motole. Od 1. 1. 1971 se obě části sloučily do Fakultní nemocnice Motol pod jejím vedením.

Přednostkou Ústředního radiodiagnostického oddělení byla pověřena **Eva Koliňová**, která se podílela na výuce mediků s **Oldřichem Šnoblem**. Šnobl vychovával generace pediatriků v principech caffeyovské radiodiagnostické školy, k níž přispěl s **Miroslavem Hladíkem** dokonalou učebnicí. Třetím pediatrickým radiologem, datem narození a životním osudem spojeným, byl **Antonín Rubín**. Proslul jako spoluzakladatel Evropské společnosti pediatrické

radiologie a člen redakční rady jejího oficiálního časopisu *Pediatric Radiology*. Zasloužil se o uspořádání kongresu E.S.P.R. v Praze v květnu roku 1982. Svým osobitým přístupem a prosazováním na svých pracovištích se výhodně doplňovali.

Vzrůstající vliv a úroveň klinik a pracovišť 2. lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Motol posílil i věhlas a význam pražské školy pediatrické radiologie, který stoupl po vzniku Kliniky zobrazovacích metod v roce 1993, vedené v současné době **Miloslavem Ročkem** a v pediatrické části absolventem fakulty **Martinem Kynčlem**. Významně se podílí na evropské spolupráci podobně zaměřených pracovišť. Pokračuje v tom, co lze - bez pokusu o jakoukoli hagiografii – shrnout jako poslání to: co nyní slavíme a vzpomínáme, již někdo kdysi vysnil, vymyslel, prosadil, udělal a vyzkoušel. Byli mladí a v pozdějším věku třeba neuznávání, ale právě proto je nutné si je připomínat. A to je dobré vědět, znát – a jejich poslání rozvíjet. Vytvářet novou historii.

Literatura

Daněk K: Malé dějiny velkých dějin - pohledy na medicínu. Příloha ZdN 1996; 5. dubna, 5.

Houštěk J, Rubín A, Šnobl O. Rentgenový obraz kostních změn při některých onemocněních dětského věku. Praha: St Zdrav Nakl 1956.

Houštěk J, Hrodek O, Rubín A, Šnobl O. Rentgenologické změny na skeletu u dětských leukemií. *Acta Univ Carol Med* 1960; Suppl. 11: 155 - 163.

Kazimourová V.: Vzpomínky. Rukopis z 9. 2. 2005. Praha.

Kazimourová CV., Kazimír I.: Třicet let od zbourání České dětské nemocnice. *Zdrav. Nov. ČR*, 49, 2000, č. 38, s. 16. ISSN: 0044-1996.

Tůma S.: Sto let od otevření České dětské nemocnice v Praze prizmatem rozvoje radiodiagnostiky dětského věku. *Č-S Pediat.* (2003); 58, 4:233-237.